

Krajem srpnja 1991. godine dogodili su se prvi oružani sukobi na širem šibenskom području. Takozvani krvavi srpanj ostao je upamćen po prvim stradavanjima hrvatskih branitelja u ovom kraju. O dramatičnim događajima iz tih dana govori tadašnji zapovjednik specijalne policije Ivica Ajduković (u prikupljanju podataka pomogao mu je zapovjednik Skradinske satnije 3. bojne 113. brigade satnik Anđelko Sladić, pri čemu su korišteni podaci iz Raščlambe borbenih djelovanja 113. brigade).

- U prvoj polovici srpnja već je ustrojena 113.br.ZNG-a, a osim postrojbi koje su osnovane i smještene u Solarisu i Vodicama, treća, Skradinska satnija smještena je u Skradinu, u odmaralištu, i osim obuke obavljala je zadaće osiguranja vodocrpilišta na Krki, a bila je predviđena i kao pričuva i oslonac policiji na skradinskom području. Suradnja, pomoć, povjerenje i požrtvovnost pripadnika Skradinske satnije, Civilne zaštite i policije bili su na visokom nivou. Glavnina oružanih provokacija srpske strane do 22.srpnja bila je na selu Vačane. Srpski pobunjenici razmješteni u selu Gorice stalno su provocirali i pucali pokušavajući prekinuti komunikaciju Skradin –Bribirske mostine. Iako su Srbi taktički razmješteni na uzvišenom i stoga dominantnom položaju hrabrost branitelja Vačana bila je veća – priča Ajduković.

Sredinom srpnja 1991. godine, nastavlja Ajduković, dolazi se do saznanja da je na obuku u kamp kapetana Dragana u Golubiću stigla nova skupina dobrovoljaca, a među njima i dvanaestorica iz Bratiškovaca koji očekuju da će ih nakon završene obuke zaposliti u 'miliciji krajine'. Za očekivati je bilo da će na području Dubravice –Rupe-Laškovića doći do intenzivnijih sukoba. Područje Rupe – Laškovića 23.07. od specijalaca policije preuzela su dva voda ZNG-a, a policija je dodatno ojačala punktove u Dubravicama, na križanju za Veliku Glavu i Vačane. Iako se još od 09.06.1991. na temelju dogovora predsjednika svih mjesnih zajednica iz skradinskog zaleđa s MUP-om i JNA dogovoreno da nema barikada po selima i da promet autobusnih linija mora normalno teći pobunjeni stanovnici Bratiškovaca nisu se držali dogovora. Osim milicajaca tzv. RSK u Bratiškovcima (komandir J. Baljak , zamjenik D. Krička , milicajci M. Krička , Š. Krička, D. Pjevalica , M.Vulinović , P.Dobrijević, B.Lalić i J.Lalić) i u okolnim selima došlo je do dodatnog naoružavanja srpskog stanovništva pa je svaki zaseok dobio svojeg 'komandira'. Poseban 'trn u oku' toj samozvanoj vojsci bila je policijska patrola i stanovnici zaseoka Sladići u Plastovu.

KAMENA ZAPREKA NA CESTI

Tijekom noći s 23. na 24. srpnja 1991., priča Ajduković, četnička skupina predvođena četvoricom Bratiškovčana (R.Krička, N.Mrđić, V.Mrđić i M.Gnjidić) približila se zaseoku Sladići pokušavajući upasti u selo. Međutim, otkrio ih je lavež pasa pa su odustali od napada, nakon čega su postavili zasjedu na izlazu iz sela u pravcu Gardijana na način da su na cesti usred zavoja postavili kamenu zapreku.

- Oko 04:15 sati kada je naša policijska patrola s kombijem došla do barikade spomenuta

skupina četnika otvorila je vatru iz oružja te ranila četvoricu policajaca (Josip Klarić, Žarko Peran, Davor Bralić i Stipe Lokas). Policajci, iako teže ranjeni, uspjeli su odbiti napad i pozvati pomoć. U pomoć su im ubrzo došla dva policajaca iz Sladića (Nikola i Joso Sladić), a nakon toga i skupina policajaca iz Dubravica koju je predvodio Krešo Škugor. S izvidnicima Skradinske satnije 113. Brigade ZNG-a došlo je i vozilo hitne pomoći iz Skradina s doktoricom Nelom Vuković koja je na licu mjesta pomogla ranjenima. Teže ranjeni izvučeni su kolima Hitne i odveženi prema Šibeniku, a na mjesto napada oko 5:30 došao je dio specijalne jedinice s oklopnim transporterom. Do dolaska specijalaca četnici su se ponovno organizirali i ojačali desetinom dobrovoljaca iz Dobrijevića, nakon čega su napali drugu hitnu pomoć koja je došla izvući ostale ranjene. Istovremeno su specijalci u tri skupine ušli u Dobrijeviće. Osim što su izvukli ranjene i okružene policajace, odbacili su četnike iz zaseoka Dobrijevići, a tom prigodom oštećen je transporter MUP-a – opisuje tijek dramatičnih događaja Ajduković, dodajući kako su tijekom akcije čišćenja i ponovne uspostave reda i mira u Dobrijevićima na neprijateljskoj strani teže ranjeni teroristi M. Gnjiđić, G. Dobrijević i V. Dobrijević koje su izvukli transporteri JNA. Nakon dolaska oklopnih transportera JNA koji su megafonom pozivali na prekid vatre, a pošto su svi policajci izvučeni na sigurno prema Dubravica, specijalci su se vratili u Dubravice čekajući nove zapovjedi. Tijekom popodneva transporter je popravljen, a s komandom 9. korpusa JNA dogovoreno je da treba izvući hrvatske civile iz zaseoka Sladići jer je postojala bojazan da će ih, kada padne noć, iz osвете pobiti teroristi iz Bratiškovaca. Ivica Ajduković, kao zapovjednik specijalaca, i zapovjednik Skradinske satnije Anđelko Sladić, koristeći tzv. neutralnost JNA, vojnim su autobusom ušli u Sladiće te se pod pratnjom počelo s izvlačenjem sedam uglavnom starijih stanovnika Sladića kao i dvoje ranije spomenutih policajaca iz Sladića. Istog dana popodne je dio Skradinske satnije osigurao je prihvat ostalih civila koji su pobjegli iz sela uslijed napada preko Točka prema Rupama.

ORUŽANI SUKOBI

Tijekom večeri vodstvo PU i zapovjedništva 113. Brigade ZNG-a donijelo je odluku da združenim snagama izvrše blokadu i pretres zaseoka Dobrijevići radi ponovne uspostave mire i sigurnosti na području cijelog Plastova.

- Naravno, ni druga strana nije bespomoćno čekala već je osim dobrovoljaca i milicije iz Bratiškovaca dobila pomoć u obliku 30-tak 'martičevaca', poznatim pod imenom 'Crnogorčeva grupa', a pristiglo je i 30-tak rezervista iz Bukovice. Policija je dobila informacije da neprijatelj počinje s napadom na Dubravice u 5 sati i da su im iz Gardijana javili da 'ustaša' nema u selu, već da su prvi viđeni u Rajčićima zaseoku nadomak Dubravica. Oko ponoći policija je dobila obavijest da će A satnija doći iz Vodica tek oko 7 sati tako da specijalci nisu čekali jutro već su tijekom noći došli do zaseoka Vranića, a vod Skradinske satnije također je u blizini Sladića sačekao jutro. Uslijedio je koordinirani napad na neprijateljsku skupinu koja se razbježala na sve strane ostavljajući ranjene i mrtve – priča Ajduković.

U 5 sati, nastavlja, dolaskom A satnije koja je odmah prihvatila borbu te imala i prvog ranjenog gardistu, Duška Strunju, specijalci su nastavili s potpunim razbijanjem terorista ulaskom u zaseok Dobrijeviće. Odjeljenje srpskih dobrovoljaca iz Bratiškovaca koje je vodio Željko Eraković i čiji je zadatak bio onemogućavanje napredovanja specijalaca kroz Dobrijeviće, postavilo je u selu zapreku od radnih strojeva i te zapalilo nekoliko stogova sijena i jednu pojatu s ciljem da dimnom zavjesom onemogući djelovanje transportera. Oko deset sati u oružani sukob ponovo se uplela JNA koja je s oklopnim transporterima tražila od specijalaca da

napuste prostor. Mi smo se povukli par stotina metara do prvih kuća u Gardijanima, a kako ni time nisu bili zadovoljni, otvorili su minobacačku vatru po nama. Kako su snage 113. Brigade ZNG zauzele svoje položaje specijalci su se vratili oko 17 sati do Rajčića. Možda bi se specijalci i ranije izvukli iz Gardijana ali jedna grupa koju je vodio zapovjednik jedinice Ivica Bralić 'Legenda' nije se javljala (ispraznila se baterija na motoroli), pa se izvukli tek oko 16:30 sati. Napominjem da su nam četnici cijelo popodne javljali da su 'Legendu' ubili, a u ometanju veza policije najžešći su bili teroristi koji su operirali iz 'štaba' u Bratiškovcima – prisjetio se Ajduković, te zaključuje:

- Ovi događaji koji su obilježili krvavi srpanj u skradinskom zaleđu početak su stradanja branitelja šibenskog kraja, ali i dokaz da su snage MUP-a i ZNG-a bile složne i spremne za obranu. Valja istaknuti kako je većina neprijateljskih vojnika čija su imena ovdje spomenuta abolirana Zakonom o općem oprost. Do podatka o neprijateljima i njihovom stradanju došlo se operativnim radom, prisluškivanjem, a najvećim dijelom iz zaplijenjene dokumentacije neprijateljskih formacija kao i informacijama Srba iz skradinskog zaleđa koji nisu podržavali pobunu protiv mlade hrvatske države. Ova akcija je za nas imala izuzetan značaj, jer je pokazala da se stvorila čvrsta veza između snaga ZNG-a i policije, a ona će ubuduće imati odlučujuću ulogu u vođenju borbenih djelovanja.

Snage koje su učestvovale u planiranom pretresu i čišćenju Dobrijevića:

'A' satnija jačine 90 ljudi do tada nije imala borbenih djelovanja, nalazila se u hotelu 'Punta u Vodicama' gdje se ustrojavala i opremala s naoružanjem i MTS,. Njezin sastav bio je sljedeći:

1.vod 30 gardista djelatnici ZNG-a

2.vod 30 gardista djelatnici ZNG -a

3.vod 30 vojnika uglavnom pribjegli iz JNA, opremljeni osobnim naoružanjem, uglavnom AP i PAP sa 10 – 12 TTM uz dvije PS (Bren 7,7 mm)

- vod PU Šibenik sastava 22 pripadnika Specijalne policije i 10 pripadnika temeljne policije

1. i 2. vod Skradinske satnije 113. Brigade ZNG-a

Zadaci postrojba:

1. vod - izmjestiti u rajon Točka (s.Sladići) sa zadatkom pretresa terena u s. Dobrijevići

3. vod - u rajon sela Vranići sa zadaćom da tijekom jutra u 5 sati bude pripravna da s 1.

desetinom PS Šibenik ojačane oklopnim transporterom specijalne jedinice izvrše pretres terena u području sela Dobrijevići.

2. vod - u toku noći izmjestiti preko sela Rupe i Osoja u području lčeva sa zadaćom da spriječi dovlačenja neprijateljskih snaga iz pravca Smrdelji – Kakanj.

1.i 2. vod 1. A satnije 113. Brigade - vodi borbu sve do 15,00 sati, te unatoč nadmoćnosti neprijatelja crta ostaje nepromijenjena.

Tada dolazi do smjene između postrojbi 1.A satnije (1.i 3. voda) u području Vranića i Točka sa Skradinskom satnijom, kada se 1. I 3. vod izvlači u Skradin, te u večernjim satima odlaze u Vodice.

Veza s 2. vodom je u tijeku borbenog djelovanja izgubljen (RUP – 33) te se s njima nije se moglo stupiti u vezu.

1. vod po dolasku u područje lčeva organizira zasjede iz pravca Kaknja i Smrdelja te tijekom 25. ,26. i 27. srpnja vode samostalno borbu sa neprijateljskim skupinama koje su pristizale iz

pravca Kaknja i Smrdelja. U tim borbama, iako su bili neprekidno izloženi vatri iz snajpera, PS i MB-82 mm, nanoseni su neprijatelju gubici

Iscrpljeni bez hrane i ne znajući što je sa 1. i 3. vodom koji je djelovao u području Plastova 27. srpnja u večernjim satima izvlače se prema Rupama gdje doznaju da su se 1. i 3. vod istog dana izvukli iz borbe te u noćnim satima odlaze iz Rupa u Vodice.

U ovim borbama ranjeni su:

1. Žarko Peran PU Šibenik
2. Davor Bralić PU Šibenik
3. Josip Klarić PU Šibenik
4. Stipe Lokas PU Šibenik
5. Petar Maras PU Šibenik
6. Duško Strunje 113 brigada HV

Neprijatelj je imao manji broj poginulih i ranjenih.

JNA je dijelila oružje vođama SDS-a

PU Šibenik do podataka o stanju na terenu, a posebno o stanju na području pobune, dolazila je na više načina - od neposrednog uočavanja prolaskom kroz područje naših ljudi, pa sve do telefonskih dojava stanovnika koji su živjeli na tom području, a nisu podržavali aktualno stanje i događaje. Ipak glavni izvor podataka bila je služba koju je odmah poslije pobune osnovao MUP, a sastojala se uglavnom od službenika-vezista u policiji. Na našem području tu je službu vodio Mihovil Čubrić, a tijekom ljeta 1991., u dogovoru sa republičkim Kriznim štabom priključene su im i dvije ekipe (ukupno osam ljudi) djelatnika HRT-a 'odašiljača i veza' koji su pomogli da se sa potrebnom opremom pojača signal HRT-a , a pritom i smanji čujnost 'Srpskog radio Knina' – priča Ivica Ajduković i nastavlja:

- U vremenu prije prvih većih oružanih sukoba osim pravih informacija u opticaju su bile svakodnevne poluistinite ili potpuno lažne informacije iznesene iz kninske 'kuhinje'. Vodio se tada rat bez streljiva, ali ništa manje opasan jer je proizvodio strah i neizvjesnost na svim stranama. Pobunjena strana svakodnevno je plasirala lažne informacije o 'ustašama', o njihovim saznanjima da se sprema pokolj Srba s ciljem da mobilizira što više srpskog stanovništva na svoju stranu i istovremeno da dotadašnje 'neutralno' ponašanje JNA promjeni u svoju korist , a niže rangirane časnike i dočasnike vojske uvjeri da oni moraju obraniti 'srpstvo'. Oficiri JNA višeg ranga bili su uglavnom srpske nacionalnosti i imali su jasnu viziju stvaranja Velike Srbije, pa su čekali povoljni trenutak za izdavanje zapovjedi za napad na hrvatsku stranu.

Vrijeme do sredine ljeta 1991. iskoristili su da naoružanje TO Hrvatske koje je u kasarnama JNA bilo na čuvanju podijele srpskom stanovništvu . Ovakvo naoružanje je na užem području grada bilo u vojarnama 'Jamljak' i 'Ražine' i da ga ne bi izmjestili Krizni štab Šibenik je početkom svibnja 1991. odlučio ove vojarne staviti u potpunu blokadu. U sela šibenskog zaleđa JNA je naoružanje vođama SDS-a dijelila u vojnim cisternama za vodu, najčešće usred dana. Od jednog građanina srpske nacionalnosti iz Gaćeleza doznalo se o načinu, vrsti i količini oružja koje se podijelilo preko stranačke mreže SDS-a. Policija je pretresom 12.07.1991. dijela sela Gaćeleze pronašla dvije puške M-48. Informacije iz ovog izvora kao i iz drugih izvora potvrdili su

da će do kraja srpnja sva sela biti dodatno naoružana ,a da će sela Ostrovica i Bratiškovci dobiti i nešto težeg naoružanja kao što su puškomitraljezi, ručni bacači i minobacači 60 i 82 mm. – prisjeća se Ajduković.

U prijašnjim nastavcima feljtona pisali smo o osnivanju policijske postaje u Lišanima 15.07.1991. Potrebno je napomenuti da je osnivanje te postaje bila mjera opreza jer su Lišane kao i Kijevo bili prepreka u komunikaciji između pobunjenih područja prema Benkovcu odnosno prema Civiljanima i Otišiću na drugoj strani.

- Osim ovih postaja policija je uvela dodatne patrole na prostoru nastanjenom miješanim stanovništvom, na pravcu od Skradina do Laškovice i Bribirskih Mostina kao i na pravcu Gaćezele -Lađevci i Žažvič. Posebno se ojačani policijski punktovi u Krkoviću (kuća Milomira Periše), Vačana (kuća Vlade Kartela), Dubravica (kuća Janka Gundića) i Plastova (kuća Sladić Nikole) – kaže Ivica Ajduković.

Žarko Peran iz PU Šibenik i Duško Strunje iz 113. brigade svjedoče o akcijama u kojima su ranjeni

Meci su sijevali svuda oko nas, pravo je čudo što smo ostali živi

U to vrijeme bio sam djelatnik prometne policije, pa su mi dodijelili zadatak vođenja jedne od grupa koje su štitile selo Plastovo. Grupe je bila mješovita, sastavljena od aktivnih djelatnika policije i dragovoljaca iz pričuvnog sastava. Tijekom noći bi držali stražu i čuvali mjesto od napada iz pravca Bratiškovaca i Dobrijevića, a u zoru smo se, diskretno, vraćali u Šibenik. To je trajalo od lipnja pa sve do našeg ranjavanja, 24. srpnja. U periodu prije toga mjesto je čuvano na način da smo imali stacioniranu jedinicu policije koja je 24 sata branila Plastovo. Te kobne noći, 24. srpnja, imali smo naznaka da se nešto sprema, imali smo osjećaj da netko pokušava ući u selo jer su psi neprestano lajali, ali srpski su pobunjenici, vjerojatno zbog naše nazočnosti i budnosti, odustali od te namjere. U jutarnjim satima trebali smo napustiti Plastovo i krenuti prema Šibeniku, a put nas je vodio kroz Gardijane, selo s većinskim srpskim stanovništvom, i uvijek je postojala mogućnost da naiđemo na zasjedu. S obzirom da je tada situacija bila već vrlo ozbiljna, na sebi sam imao pancirku, a automatska puška bila mi je spremna za upotrebu. Na izlasku iz Plastova, kod zavoja prema Gardijanima, primijetili smo da je cesta 'prezidana', prepriječena kamenim gromadama. U kombiju nas je bilo četvero, uz mene kao vozača, u njemu su se nalazili Davor Bralić, Josip Klarić i Stipe Lokas. Peti iz naše grupe, Joso Sladić, živio je u Plastovu i preko dana je ostajao kući, a u zadacima nam se pridruživao noću. Dakle,

kada smo nas četvorica primijetili zapreku na cesti, pomislili smo da je riječ o još jednoj srpskoj provokaciji, ne sumnjajući da se zapravo radi o oružanom napadu, jer do tada je još uvijek vladao neki prividni mir. Kada sam zapovjedio da krenemo s vožnjom unazad na nas je otvorena vatra. Bili smo im kao na dlanu jer je udaljenost između nas bila pedesetak metara i pravo je čudo da smo ostali živi, metci su sijevali svuda po automobilu. U tom paklu sva četvorica smo ranjeni, Joško Klarić najteže od nas. Ja sam odgovorio rafalom kroz vjetrobransko staklo i u cijelom tom metežu sam osjetio kako sam pogođen, jedan metak se odbio od motora i odnio mi dva prsta na desnoj nozi. U tom momentu sam se kroz vozačeva vrata bacio u obližnje polje i ščućurio uz jedan potporni zid uz cestu, a moje kolege su iz auta iskočila na desnu stranu. Svo to vrijeme pucanje je i dalje trajalo. U međuvremenu je Davor Bralić dovukao teško ranjenog Josu Klarića do mene, pa sam ga uhvativši za pojas i njega sklonio iza zida. Preko motorole sam pokušao dozvati dežurnog u PU da ga obavijestim o napadu. Ne sjećam se točno je li prije ili nakon toga u mojoj blizini s desne strane eksplodirala bomba, pretpostavljam ručna, i teško me ranila u predjelu glave. Na svu sreću imao sam pancirku uz vrat koja je bila cijela izbušena gelerima s desne strane. Posljedice tog ranjavanja i dan danas osjećam u obliku stalnog zujanja u desnom uhu. Nakon nekog vremena uspio sam uspostaviti vezu sa PU. Moram istaknuti potez naših kolega s punkta u Dubravicama koji su u vrijeme napada bili negdje oko Lozovca. Kada su čuli što se dogodilo, okrenuli su se i pohitali nam u pomoć. Negdje u to vrijeme stigla nam je pomoć i iz Skradina, pa je počela evakuacija. U međuvremenu pucnjava je stala jer su se napadači povukli. Mi smo kolima Hitne pomoći prebačeni u Šibenik i zbrinuti na kirurškom odjelu. U službu sam se vratio početkom rujna jer nisam želio biti na bolovanju dok je trajao napad na Šibenik.

Nisam ni znao da sam ranjen dok mi kolege nisu rekly da krvaram

Početkom srpnja 1991. bio sam među dragovoljcima koji su potpisali ugovor o pristupanju samostalnoj A satniji ZNG-a koja je bila stacionirana u hotelu Punta u Vodicama. S 24. na 25. srpnja dobili smo zapovijed o oslobađanju hrvatskog sela Plastovo koje su uz potporu JNA zauzeli mjesni četnici. Ujutro smo došli u Dubravice, rasporedili se po vodovima i svatko je otišao na svoj zadani pravac. Moja postrojba došla je iznad Plastova i tijekom noći zauzela svoj položaj. Dobro se sjećam da je ujutro sunce granulo iza naših leđa. U nama je sve 'gorjelo', jer tu su bili naši ljudi, civili, i jedva smo čekali da nešto poduzmemo. Ubrzo smo primijetili i četnike u selu. Počela je borba, htjeli smo ih istjerati odatle, osloboditi naše civile. Pješačka paljba trajala je dva, tri sata, negdje do 11.30 sati, a onda je uslijedila gotovo pa borba prsa o prsa. U tom kaosu ranjen samu u desnu potkoljenicu, zadobio sam četiri prostrijeljne rane od

rasprskavajućih, tzv. dum-dum metaka. U tom momentu samo mi je bljesnulo u očima, kao munja. Nisam ni znao da sam ranjen, to sam saznao tek kad su mi to rekle kolege. Tada sam vidio da su mi hlače i čizme izrešetane i krvave. U međuvremenu su četnici započeli i topnički napad iz sela Eraković kod Bratiškovaca. Za to vrijeme kolege Mile Marasović i pokojni Bore Bratić su me onako ranjenog izvukli do jednog puta gdje nas je čekalo sanitetsko vozilo s doktorom Alujevićem i njegovom ekipom i zahvaljujući njihovoj brznoj intervenciji noga mi je spašena. Operiran sam u šibenskoj bolnici u kojoj sam ležao desetak dana nakon čega sam pušten na kućnu njegu. U to vrijeme sam imao dvadesetak godina i želio sam se što prije vratiti na teren, pa sam se ubrzo opet aktivirao. U HV-u sam ostao do 1997. godine gdje sam bio zapovjednik pješачke satnije stacionirane u Zadru i s kojom sam sudjelovao u akciji Oluja u šibenskom zaleđu.

Crtice iz sjećanja dr. Antonija Alujevića - referenta saniteta 1. bataljuna 113. Brigade

U noći, negdje s 24. Na 25. Srpnja bataljun kreće u prvu akciju. Područje djelovanja Plastovo – Rupe – Dobrijevići – Gardijani. Napuštamo Vodice, sanitet je negdje na začelju kolone vozila. Svaki vod raspolaže prilično primitivnim radiostanicama porijekla bivše „JNA“. Sjećam se da su bili velike, teške, nezgrapne. Tada je moderna „motorola“ bila rijetkost, nismo ni znali kako to izgleda. Noć je, vodovi se tiho gube u njoj, raspoređuju se po položajima, mi smo vozilo zaklonili u jednu udubinu ispod nekakve niske prizemnice. Naslonjeni smo leđima uz zid, šutimo i pušimo skrivajući rukama žar cigarete kako smo vidjeli u filmovima, smatrajući to jako važnim. Ne govorimo, svi smo zauzeti svojim mislima. Pred svanuće, po običaju je zahladilo, počeli su se nazirati prvi crnosivkasti obrisi, Mi smo u nekom stanju tjelesnog „lebdenja“ zbog noćne napetosti, želudaca skvrčenih od cigareta i iščekivanja.

Pripremio Patrik Patafta (U suradnji sa zapovjedništvom 113. brigade)